

مونوگرافے

ہر ایرز

دکتر سلیمان حیدری (ہیئت علمی دانشگاه شیراز) - اساس ادب فارسی شناس

سرشناسه	: مؤدب، ساسان، ۱۳۶۹ -
عنوان و نام پدیدآور	: مونوگرافی هرایرز/سلیمان حیدری، ساسان مودب.
مشخصات نشر	: شیراز: زرگان پارس، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۱۷۶ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۲۰۱-۳-۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۵۹.
موضوع	: هرایرز
شناسه افزوده	: حیدری، سلیمان، ۱۳۵۷ -
رده بندی کنگ	: ۱۳۹۴ ج ۴، ۲۱۲۷/۴ DSR
رده بندی یوبی	: ۹۵۵/۶۳۶۴
شماره کتابشناسی ما	: ۴۱۴۰۰

مونوگرافی هرایرز

مؤلفان: دکتر سلیمان حیدری، ساسان مودب ■ ناشر: زرگان پارس

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۲۰۱-۳-۸ ■ شماره کتابخانه ملی: ۴۱۴۰۰

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۵

صفحه آرا: اطلس دهقانی / طرح جلد: مهسا عمارتی

ناظر چاپ: علی رضا شیعه

قیمت: تومان

مرکز پخش: پخش کتاب فارس کوثر

شیراز خیابان فردوسی جنب مخابرات امام خمینی (ره)

۰۷۱۳۲۳۱۶۶۲۶ - ۰۷۱۳۲۳۱۶۶۲۸ - ۰۷۱۳۲۳۱۶۶۲۴ - ۰۹۱۷۳۰۱۸۵۴۲

کلیه حقوق محفوظ است

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۷	مقدمه
۹	محل تولد هرایرز قدیم
۹	موقعیت جغرافیایی (حدود و وسعت)
۱۱	وجه تسمیه هرایرز
۱۱	جغرافیای طبیعی
۱۴	کوهستان و غارها
۲۳	پوشش گیاهی
۳۰	جغرافیای اجتماعی
۳۱	رودخانه دروغزن چشمه ها
۳۷	"سراویاغ"
۳۹	مکان ها و چشمه ها
۴۲	هرایرز قدیم
۴۶	تونل های گذر آب
۴۶	امام زاده علی (ع) و قبرستان های هرایرز
۵۶	آسیاب های آبی و چشم خروار
۶۰	کاروانسرای "شیخ حاجی محمد" و دژهای منطقه
۶۳	دیوار چینی ها و سنگ های روی هم
۶۴	چلکو (میان ده): قبیل بندها و دیگر آثار
۶۶	مهاجرین اولیه روستای هرایرز
۶۸	شاه تبریم محمد ابراهیم
۷۱	ملک اوقافی "قاید شمس الدین یار امیر"
۷۹	فصل دوم موقعیت فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی
۷۹	ساکنین روستای هرایرز
۷۹	سادات امینی
۸۳	دیگر خاندان های هرایرز

۸۴	کدخدا و ریش سفیدهای روستا
۸۶	شغل اهالی در گذشته
۸۹	مکتب خانه در هَرایِرز
۹۰	قد و قیافه، لهجه و مذهب
۹۰	تأسیسات محلی
۹۰	آب آشامیدنی روستا
۹۱	ساختمان خانه‌ها
۹۱	خانه انصاف
۹۲	حرکت تعاونی روستایی
۹۲	مسجد
۹۲	خانه داشت
۹۲	دبستان
۹۳	تغییر جمعیتی
۹۴	اولین‌های هَرایِرز
۹۴	اولین شناسنامه
۹۵	اولین سربازان
۹۵	نخستین دیلمه‌ها و کارمندان
۹۵	جنگ و شهدای روستا
۹۷	فصل سوم آداب و رسوم، داستان‌ها، اشعار و ضرب‌المثل‌ها
۹۷	جشن‌ها و اعیاد
۹۷	ازدواج
۱۰۹	چهارشنبه سوری
۱۱۰	عید مرده‌ها
۱۱۰	عید نوروز
۱۱۱	جشن گُرزا کُنون
۱۱۲	جشن ختنه کُنون
۱۱۲	ناف بُرون
۱۱۳	عزاداری و سوگواری
۱۱۳	ماه محرم
۱۱۶	رسم کفن و دفن متوفی و مراسم ترحیم

۱۱۹.....	اعتقادات عامیانه
۱۱۹.....	رسم کوسه کلی و بارون بس
۱۲۰.....	دم بند
۱۲۱.....	طرز برخورد با نوزاد
۱۲۱.....	دعای نظر بند برای گاو شیرده
۱۲۲.....	سیاه کردن دست، پا و پیشانی زنان تازه وضع حمل کرده
۱۲۲.....	خالکوبی
۱۲۲.....	کره حضرت عباس (ع)
۱۲۲.....	آب
۱۲۳.....	بازی های ملی
۱۲۳.....	کیر، الک، الک
۱۲۵.....	گل من تنار
۱۲۶.....	گوی بازی
۱۲۶.....	تایر بازی
۱۲۷.....	کیر کیرنجال یا ملادا یا قاب شک
۱۲۷.....	دیگر رسوم
۱۲۷.....	اویار، آبیار یا میراب و پاک کردن مسیر آب، قضایای پیرامون مسیر آب
۱۲۷.....	برداشت محصول
۱۲۸.....	بلوط چینی و شب نشینی ها
۱۲۹.....	شاهنامه خوانی و غم نامه
۱۳۰.....	دله زدن ^{۳۵}
۱۳۰.....	ماه رمضان
۱۳۰.....	لو
۱۳۱.....	پزشکان محلی روستا
۱۳۱.....	ملخ ها
۱۳۲.....	داستان ها
۱۳۲.....	داستان برد قلعه ای یا سنگ بهمنی
۱۳۲.....	شنگول و منگول
۱۳۳.....	عروس کهکمرانی
۱۳۵.....	داستان گود خینی (خونی)

۱۳۶.....	شعرهای محلی
۱۳۹.....	ضرب المثل ها و چیستان
۱۴۳.....	چندین چیستان:
۱۴۷.....	فصل چهارم خوراک و پوشاک
۱۴۷.....	غذاهای محلی
۱۴۷.....	نان کَلگی
۱۴۸.....	ششلی
۱۴۸.....	نان بادامی یا آش مجکی
۱۴۸.....	آش کارده
۱۴۸.....	گِرده
۱۴۹.....	شله ماسک
۱۴۹.....	دووا آش دوق
۱۴۹.....	شوربا
۱۴۹.....	تَکلی کَلگی
۱۴۹.....	اوداغکاشکینه
۱۵۰.....	نان شیرین
۱۵۰.....	بلی ییلو بلوط پخته
۱۵۰.....	پوشش اهالی هرايرز در گذشته
۱۵۰.....	پوشش مردان
۱۵۰.....	پوشش زنان
۱۵۳.....	فصل پنجم شهرک هرايرز
۱۵۳.....	خومه زار
۱۵۳.....	زلزله سال ۱۳۶۵ خورشیدی
۱۵۳.....	نمای کلی شهرک هرايرز و خانه های اهالی
۱۵۹.....	منابع و مأخذ

اگر چه سابقه پژوهش در خصوص جامعه روستایی ایران سابقه‌ای بیش از نیم قرن دارد و افرادی چون جلال آل احمد با تألیف اورازان و تات نشین‌های بلوک زهرا و جواد صفی‌نژاد با مونوگرافی ده طالب آباد گام‌های اساسی در این زمینه برداشتند، اما مع الأسف پژوهش در حوزه تاریخ اجتماعی و جغرافیای تاریخی روستاها بسیار ناچیز است و محدود آثاری نیز به زیور طبع آراسته شده است عمدتاً جنبه ادبی داشته و تمام جوانب گذشته تاریخ اجتماعی روستاها را در بر نمی‌گرفته است. تأسیس مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی در سال ۱۳۳۷ شمسی و اختصاص یافتن بخشی از مطالعات این مؤسسه به مطالعات روستاها امیدی تازه برای بررسی مطالعات اجتماعی و تاریخی فراهم کرد اما به دلایل مختلف این مؤسسه در نشر آثار مربوط به روستاها بخصوص روستاهای استان فارس تحقیق چندانی نداشته است. شاید یکی از دلایل مهمی که پژوهش در حوزه تاریخ اجتماعی و جغرافیای تاریخی روستاها را دشوار کرده است کمبود منابع نوشتاری است. به جز روستاهایی که به واسطه مسیر تحولات سیاسی کشور قرار داشته‌اند و اطلاعات زیادی درباره آنها موجود است، غالب روستاهای ایران دارای وضعیت مشابهی هستند، یعنی اینکه درباره آنها منابع نوشته‌شده کمی وجود ندارد و نکته مهمتر آنکه بسیاری از این روستاها به دلیل تحولات مهم زندگی بهر نشینی و عوارض طبیعی مثل زلزله، خشکسالی و... خالی از سکنه شده و آثار گذشته با این روستاها نیز به تدریج از بین رفته یا در حال از بین رفتن است و چنانچه به آن پرداخته نشود در سده‌های آینده به کلی فراموش خواهد شد. یکی از روستاهای مهمی که دچار این سرنوشت شد روستای هرایرز از توابع شهرستان ممسنی است که در زلزله سال ۱۳۶۵ به کلی آسیب دید به طوری که ساکنان به مکان دیگری که در آن زمان روستای خومه‌زار بود نقل مکان کردند. عدم منابع کافی مکتوب از یک طرف و

مهاجرت ساکنان از طرف دیگر هویت تاریخی اهالی سابق روستا را در معرض تهدید قرار داده بود، به همین جهت نویسندگان کتاب پیش روی تلاش کردند با تکیه بر آثار باقی مانده مثل وقفنامه، اسناد، خاطره، روایات شفاهی و... مونوگرافی این روستا را به رشته تحریر درآورند. پژوهش دو سال طول کشید و در طول مدت پژوهش، اسناد مختلفی اعم از شفاهی (توسط ساسان مؤدب) و کتبی (توسط ساسان مؤدب) جمع‌آوری شد. سرنگارندگان بر این بود تا آنچه در حال از بین رفتن است جمع‌آوری شود، زیرا مطالعات بسیاری است که به مرور فراموش می‌شود و حتی اثری از خود بر جای نمی‌گذارد، از این روی برای خاطره‌ها، روایات شفاهی، اصطلاحات و کل مسائل مربوط به هرایرز اهمیت خاص پدید آمد. شل شد تا جایی که از هیچ چیز فرو گذار نکرد. البته مثل هر پژوهش دیگر این کار خالی از نقص نخواهد بود و نویسندگان مسئولیت هر گونه کاستی را می‌پذیرند و امیدوار است در آینده اطلاعات بیشتری به خصوص با کاوش‌های باستان‌شناسی به دست آید. این پژوهش به سرانجام نرسید مگر با مساعدت‌ها و الطاف تعدادی از دوستانی که از هیچ کوششی دریغ نکردند. آقایان رضا سالاری و حمید بازدار و رضا بازدار در شناسایی کوه‌های اطراف روستا و نیز کهن سالان هرایرز کمک زیادی کردند، در این جا از آنان تشکر فراوان می‌کنیم. در جمع‌آوری اطلاعات شفاهی جمع زیادی، نویسندگان را همراهی کردند، آقایان صفدر مؤدب، علی بخشی، ناصر هوشیار، سپهناز رحمانی، خداکرم مؤدب، نادر اسدی، سیدیار مؤدب، علی رحمانی، رستم اسدی و خانم‌ها سیده صفری امینی، پریچان رحمانی و فاطمه مؤدب در جمع‌آوری اطلاعات شفاهی مربوط به روستا سهم زیادی دارند و از این جهت مساعدت با وقت خود را برای مصاحبه در اختیار نویسندگان قرار دادند زحماتشان مأجور و مشکر باد.

در این جا لازم است از ادارات و ارگان‌های دولتی مثل اداره آموزش و پرورش، شهرداری ممسنی، اداره ثبت احوال شهرستان ممسنی، اداره اوقاف و امور خیریه ممسنی، شهرداری خومه‌زار و نیز اداره اوقاف و امور خیریه استان فارس و مرکز آمار و اطلاعات استانداری فارس که اطلاعات خود را درباره هرایرز در اختیار نویسندگان قرار دادند نیز تشکر کنیم.